

AGRONOMIA I METEOROLOGIA: MANUEL IRANZO

Josep Batlló

josep.batllo@upc.edu

POLOP, Josep Antoni (2003) *Manuel Iranzo Benedito. Un pioner de la meteorologia valenciana*, València, Publicacions de la Universitat de València, 156 pàgines [ISBN84-370-506-7].

L'organització de l'observació i la predicció meteorològica, tal i com la coneixem ara, te els seus orígens a mitjan segle XIX. En el seu naixement, s'hi conjuminen dos factors: primer, els progressos en la comprensió dels fenòmens meteorològics, que permeteren els primers intents de predicció científica del temps, i segon, l'establiment del telègraf, que permeté la transmissió eficient de les dades necessàries per a elaborar aquestes primeres prediccions. A partir d'aquests moments es van crear els primers serveis meteorològics nacionals.

A Espanya, des dels anys cinquantes del segle XIX existia ja un petit embrió de xarxa meteorològica sota la responsabilitat de la Comissió d'Estadística. Però, no és fins l'any 1865 que la compilació de les observacions meteorològiques s'encarregà a l'Observatorio Astronómico de Madrid; llavors es començaren a publicar regularment anuaris meteorològics. I haurém d'esperar fins l'any 1887 per la creació d'un Instituto Central Meteorológico, que te efectivament encarregada no sols l'observació, sinó també la predicció del temps.

No entrarem a descriure l'evolució i vicissituds d'aquesta primera xarxa meteorològica de l'Estat, donat que ens apartaria massa del nostre objectiu. Si que apuntem, però, que el desenvolupament de la meteorologia a Espanya va ser més aviat lent. La dependència durant molts anys d'una institució amb altres objectius (l'astronomia), els pocs recursos que s'hi dedicaven si es compara amb nacions del nostre entorn, i també, ben certament, una predicció meteorològica que presenta moltes més complicacions que a les nacions centreeuropees, degut a la interacció entre els fenòmens atlàntics i els específics de la mediterrània, tot plegat va fer que el servei meteorològic espanyol no satisfés les expectatives i necessitats existents, molt principalment de l'agricultura. Per això, el desenvolupament de la meteorologia a Espanya es va fer, en una part molt important, fora de l'organisme estatal.

A Catalunya o a València, les zones més exposades a les especificitats del clima mediterrani, i on interessos econòmics importants depenien de l'oratge, és on van desenvolupar-se les iniciatives més importants que ompliren el buit existent. Una ullada als mapes d'estacions meteorològiques existents publicades als butlletins del Servicio Meteorológico Nacional a la segona i tercera dècada del segle XX mostra ben clarament l'interès per la meteorologia que va desenvolupar-se a Catalunya i el País Valencià. La meitat llarga de les estacions existents a tot l'Estat es concentraven exclusivament en aquests territoris i, molt especialment, prop de la costa. A Catalunya, ja l'any 1895, va haver-hi un primer intent de crear una xarxa meteorològica amb finalitats molt especialment agrícoles. Va ser la Xarxa meteorològica de Catalunya i Balears, propulsada per Hermenegild Gorria, director de la Granja-Escola Experimental de Barcelona. Va ser a aquesta xarxa on Eduard Fontserè, el gran dinamitzador de la meteorologia catalana a la primera part del segle XX, va introduir-se en la recerca climatològica. A aquest primer intent el va seguir la xarxa pluviomètrica catalana coordinada per Rafel Patxot i, a partir de l'any 1911, la xarxa pluviomètrica de la Societat Astronòmica de Barcelona. Contemporània de la darrera, al País Valencià trobem una iniciativa similar: es tracta del Servei Meteorològic de la Federació Agrària de Llevant, novament un servei meteorològic amb finalitats molt marcadament agrícoles. El seu propulsor i ànima va ser Manuel Iranzo Benedito (1867-1921), advocat, polític i propietari agrícola valencià, però principalment gran afeccionat a la meteorologia i a qui va dedicar el llibre que ara comentem.

El llibre ha estat publicat per la Universitat de València, dins de la seva sèrie "Ciència Oberta", on ja s'han publicat altres títols relacionats amb la història de la ciència i de la tècnica al País Valencià. L'autor, Josep Antoni Polop, s'ha interessat principalment per temes històrics relacionats amb les comarques de la Costera, la Ribera Alta i la Vall d'Albaida, alguns d'ells relacionat amb la problemàtica agrícola. L'obra analitzada aquí és interessant perquè omple un buit existent en la història de l'evolució de la meteorologia a la península, molt relacionat amb l'agronomia al tombant del segle XX. De fet, la relació entre els estudis agronòmics i la meteorologia a finals del segle XIX i principis del XX no ha merescut fins ara cap estudi específic, tot i la seva manifesta importància.

El treball que presentem, d'extensió mitjana i molt agradable de llegir, presenta la figura de Manuel Iranzo, però també dedica una part molt important a la descripció dels inicis i evolució del Servei Meteorològic de la Federació

Agrària. En certa manera, la figura d'Iranzo actua d'excusa per descriure i analitzar el que fou aquest Servei i el llibre pot considerar-se dedicat per part iguals a Iranzo i al Servei Meteorològic, i potser ens decantaríem per afirmar que principalment a aquest últim.

El llibre s'estructura en quatre parts i inclou una llista molt important d'apèndixs que aporten informació sobre diversos aspectes de la vida d'Iranzo i del Servei. La primera part es dedica a la figura de Manuel Iranzo. Presenta la biografia del nostre personatge, eliminant, però, la descripció i estudi de la seva contribució al camp de la meteorologia, que deixa per més endavant. De fet, ens hagués agradat que entrés més en detall; però el nombre de pàgines dedicades (una vintena, i encara amb bastant material gràfic) no deixa espai per estendre's molt i el resultat vindria a ser com una nota necrològica llarga.

La segona part es dedica a analitzar la pràctica meteorològica d'aquell moment, en la transició del segle XIX al XX. Serveix per perfilar el context de l'obra meteorològica d'Iranzo. No aporta dades noves tant pel que fa tant a la meteorologia arreu d'Europa com a la desenvolupada oficialment per l'Estat. Il·lustra, doncs, al lector desconexedor del tema sobre la problemàtica a tractar. Presenta, però, una part molt interessant dedicada a analitzar les fonts que van permetre la consolidació de la meteorologia valenciana de l'època, que l'autor materialitza en les topografies mèdiques, la meteorologia agrícola i el precedent creat per l'estació meteorològica de la Universitat de València.

A la tercera part es presenta la Federació Agrària de Llevant, els seus antecedents, fundació i evolució. Serveix, com la part anterior, per emmarcar l'obra del nostre biografiat. L'autor aporta alguna nova informació i sintetitza la seva història perquè el lector pugui copsar el moment i la situació en què va desenvolupar-se l'obra d'Iranzo. Val a dir que la història de la Federació Agrària de Llevant és un tema que no ha estat tractat a fons i que mereixeria nous estudis.

La quarta i última part està dedicada al Servei Meteorològic pròpiament dit. És la part més original del treball, que aborda una qüestió que fins ara no havia estat tractada, com es veu per la manca de referències bibliogràfiques actuals sobre el tema i el recurs permanent a les fonts originals. Aquest servei va ser una obra que va anar molt més enllà d'un servei agrícola. Va elaborar, com també ho faria la Societat Astronòmica de Barcelona, els seus propis mapes del temps i prediccions. També es van realitzar estudis especials

de diversos fenòmens i a nivell comarcal. I resulta curiós que tota aquesta obra es va fer quan la Federació era ja una associació en franca decadència. El motiu, és clar, va ser l'empenta personal d'Iranzo, que va utilitzar l'estructura de la Federació com un paraigües per desenvolupar el seu projecte. Encara ara les dades meteorològiques acumulades durant els anys de funcionament del Servei de la Federació resulten importants per les anàlisis climatològiques del litoral del Llevant mediterrani.

En resum, l'obra presenta una revisió molt interessant del que representà la figura d'Iranzo i el seu Servei Meteorològic en la València del primer terç del segle XX. És un molt bon treball de partida, que aporta llum sobre àrees del progrés científic i tecnològic molt poc tractades i que servirà de referència a tots els que vulguin aprofundir més en aquests temes.